

Cezaların İnfazına İlişkin Yeni Düzenlemeler Üzerine Bir

Değerlendirme

GİRİŞ

Mahkûmlar ve mahkum yakınları tarafından bir an önce çıkması beklenen yeni infaz düzenlemesi, Ak Parti tarafından taslak metin hazırlanarak diğer partilere sunuldu. Daha önce Yargı Reformu Stratejisi Belgesi'nde de infaz rejimine yönelik değişikliklerin olacağına işaretleri verilmişti. Bu düzenlemeyle beraber binlerce hükümlünün tahliye olması bekleniyor.

Cezaevlerinin doluluk oranı, yapılacak düzenlemelere temel gerekçe olarak gösteriliyor ki mevcut cezaevleri, kapasitelerinin üzerinde bir doluluğa sahip. Cezaevlerinde 300 bine yakın mahkum bulunmaktadır.¹ Bu mahkumların yakınları da göz önünde bulundurulduğunda ciddi bir mağdur kitlenin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Türkiye'de affın her zaman toplumsal bir zemininin olduğunu da daha önceki bir çalışmamızda izah etmiştik.² Bu anlamda Türkiye'de maslahat ilkesi gözetilerek temel ilkeler üzerine bina edilecek ceza indirimleri ve af düzenlemeleri gerekli olduğu gibi toplum tarafından da olumlu karşılanmaktadır. Bunların yanında pandemi boyutuna ulaştığı Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü tarafından da ilan edilen küresel salgın Covid 19'un da cezaevlerindeki yaşamı tehdit eder boyutta olması, cezaevlerini boşaltacak bir düzenlemeyi zorunlu kılmaktadır.

Hangi Kanunlarda Değişiklik Yapılacak

Ak Parti'nin 31 Mart 2020 tarihinde meclis başkanlığına teslim ettiği kanun teklifi genel olarak şu kanunlarda değişiklik yapacak;

- İnfaz Hâkimliği Kanunu
- Türk Ceza Kanunu
- Ceza Muhakemesi Kanunu
- Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun

¹ <https://tr.euronews.com/2019/11/15/turkiye-de-cezaevindeki-hukumlu-ve-tutuklu-sayisi-286-bin-cocuk-sayisi-780> 31.03.2020.

² <http://sdam.org.tr/haber/194-mukayeseli-hukukta-af-kurumu-ve-turkiyede-af-sorunu/> 31.03.2020.

- Çocuk Koruma Kanunu
- Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu
- Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
- Hâkimler ve Savcılar Kanunu
- Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun

Mevcut Taslak Hangi Değişiklikleri Ön Görüyor?

1. Koşullu salıverilme oranında yapılacak değişiklikle cezaevinde geçirilmesi gereken süre kılacaktır. Daha önce 2/3 olan koşullu salıverilme oranı 1/2 olarak düzenlenecektir. Bu olumlu bir düzenlemedir. Zira hapis cezası kişiyi hürriyetinden yoksun bırakmakta ve uzun süre kalındığında kişiye “cezaevilileşme” olarak ifade edilen bir duruma sokmaktadır. Bu durumdaki kişiler serbest kaldıklarında normal hayata adaptasyon sürecinde zorluk yaşamaktadırlar. Bu noktada cezaevinde kalınan sürenin kısaltılması isabetli bir düzenleme olmuştur. Bu genel durumun istisnası olarak kasten öldürme suçu, terör suçları ve örgütlü suçlarda koşullu salıverilme oranlarında bir değişiklik söz konusu değildir. Bunların yanında mükerrirler, cinsel dokunulmazlığı yönelik suçlar ve uyuşturucu ticareti suçlarındaki 3/4 oranı 2/3 olarak düzenlenecektir.

2. Denetimli serbestlik kriterleri değiştirilecek. Daha önce maktu her suç için verilen 1 yıllık denetimli serbestlik süresi uygulaması kaldırılacak, yerine ceza adaletini sağlamak ve cezasızlık algısını ortadan kaldırmak amacıyla hükmolunun cezayla orantılı bir süre uygulanacaktır. Düzenlemeyle öngörülen, her hükümlünün en az yüzde kırk oranında cezaevinde kalmasıdır. Toplumda bazı kişilerin suç işlemesine rağmen denetimli serbestlik uygulaması ile cezaevini hiç görmemesi, toplum tarafından suç işleyen kişinin yaptığının yanına kâr kaldığı algısını oluşturmuştur. Bu algının kırılması açısından yapılacak düzenleme isabetlidir.

3. Özel infaz usullerindeki kapsam genişletilecektir. Hapis cezasının geceleyin ve hafta sonu ceza infaz kurumunda infaz edilmesine ilişkin 6 aylık sınır kasten işlenen suçlarda 1 yıl 6 ay, taksirle işlenen suçlarda 3 yıl olarak değiştirilecektir. Ancak ölüm neticesini doğuran taksirli suçlar bundan istisna tutulacaktır.

Cezanın konutta infaz edilmesine yönelik sınırlar artırılacak ve çocuklar da konutta infaz usulüne dahil edilecektir. Bu kapsamda konutta infazın sınırı;

- Kadın, çocuk ve 65 yaşını bitirmiş erkeklerde 6 aydan 1 yıla,
- 70 yaşını bitirmiş kişilerde 1 yıldan 2 yıla,
- 75 yaşını bitirmiş kişilerde 3 yıldan 4 yıla çıkarılacaktır.

Toplam 5 yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan veya adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlülerden maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceği Adli Tıp Kurumu raporuyla tespit edilenlerin cezasının konutunda çektirilmesine imkân sağlanacaktır. Yapılan düzenleme olumlu olsa da burada 5 yıl sınırının artırılması gerekir. Zira her halükarda ağır hastalığı veya engelli olan bir kişiye ancak ailesi hakkıyla bakabilir.

Yeni doğum yapan ve toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan ya da adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlü kadınların cezasının konutunda çektirilmesine imkân sağlanacaktır. Burada da yapılan düzenleme olumlu olsa da 3 yıl sınırının artırılması gerekir. Çünkü yeni doğan bir çocuğun belli bir yaşa gelene kadar cezaevi ortamından uzak tutulması daha isabetli olur.

4. İyi hal incelemesi infazın her aşamasında yapılacaktır. Daha önce kağıt üzerinde kalan iyi hal prosedürünün uygulamaya geçmesi açısından olumlu bir düzenlemedir.

5. İnfaz hakimliğinin görev ve yetkileri genişletilecektir. İnfaz işlemlerinin çoğu infaz hakimi tarafından yapılacaktır.

6. İnfaz hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik düzenlemeler olacaktır.

Hükümlünün; duruşma, sağlık, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle geçici olarak cezaevi dışında bulunduğu yerlerde gerçekleştirdiği disipline aykırı eylem ve sözleri nedeniyle disiplin yaptırımlarının uygulanabilmesine imkân tanınacaktır.

Zorunlu ve çok ivedi durumlarda, Cumhuriyet başsavcılığının hapis cezasının infazına 6 ay ara verebilmesine ilişkin yetkisi 1 yıla çıkarılacak, ayrıca, hükümlünün eş veya çocuklarının sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle bakıma muhtaç olmaları halinde de infaza ara verilebilmesine imkân tanınacaktır.

Yeni doğum yapan kadınların cezası 6 ay yerine 1 yıl 6 ay ertelenebilecektir.

Çocuk hükümlülere verilebilecek ödül imkânının kapsamı genişletilecektir.

Hükümlülerin, hediye kabul etme hakkı genişletilecek, ayrıca, çocuk ve altmış beş yaşını tamamlamış hükümlüler ile beraberinde çocuğu bulunan kadın hükümlüler bakımından, belirli zaman dilimi dışında da hediye alabilme imkânı sağlanacaktır.

Hükümlünün bakıma muhtaç çocuklarının barındırılmasına ilişkin hükümlerin tutuklular bakımından da uygulanabilmesine imkân tanınacaktır.

Hükümlülerin kamu kurum ve kuruluşlarının iş alanlarında, geceleyin bu kurum ve kuruluşlar tarafından barındırılmak koşuluyla çalıştırılabilmelerine imkân tanınacaktır.

Açık ceza infaz kurumunda olanlara verilen üç günlük mazeret izni yedi güne çıkarılacaktır.

Hükümlülerin mazeret iznini kullanabilmesi için ceza infaz kurumlarında iyi halli olarak geçirmesi gereken süre kısaltılacak, hasta ziyareti amacıyla verilen mazeret izni hakkı bir defadan ikiye çıkarılacaktır.

Açık ve kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin salgın hastalık halinde de kuruma ait telefon ve faks cihazından derhâl yararlandırılmasına imkan tanınacaktır.

7. Yaralama suçunun canavarca hisle işlenmesinin cezası artırılacak. Verilecek ceza 18 yıldan az olamayacaktır. Bu düzenlemede basına yansıyan ve yüzü asitle yakılan Berfin olayının³ etkisi olduğu gözükmemektedir.

Düzenlemenin Af veya Ceza İndirimi Olarak Değerlendirilebilecek Kısmı

1. Geçici bir düzenlemeyle belirli bir tarihten önce işlenen terör, kasten öldürme ve özel hayatın gizliliğine ilişkin suçlar hariç tüm suçlar bakımından denetimli serbestlik süresi 1 yıldan 3 yıla çıkarılacaktır. Burada bazı suçlar kapsam dışına bırakılmıştır. Yasalarımızda ceza indirimlerinde ve af kanunlarında hangi suçların kapsam dışına bırakılacağı yasama organına bırakılmıştır. Kanaatimizce burada bu yetkinin yasama organına bırakılmasının yanında temel ilkelerle yasama organına bir sınırın belirlenmesi gerekir. Bu sınır belirlenmediğinde seçimle göreve gelen yasama görevlileri toplumun veya bir takım elit kesimin etkisinde kalacaklardır.

³ <https://www.haberler.com/kadinlar-yuzu-asitle-yakilan-berfin-e-sahip-cikti-12669915-haberi/> 31.03.2020.

Burada evrensel hukukta da kabul edilen kriterlerin göz önünde bulundurulması gerekir. Af veya ceza indirimi sonucunu doğuracak düzenlemelerde kişiye karşı işlenen ve devlete karşı işlenen suçlar ayrımının yapılması yerinde olur. Bu doğrultuda af veya ceza indirimi yetkisinin suçun mağduru olan kişiye verilmesi gerekir. Bu bağlamda devlete karşı işlenen suçların başında gelen terör suçlarının da yetkinin devlette olması gerekir ve nitekim yasalarımızca bu yetki devlettedir. Devlet, bu yetkisini maslahat ilkesini esas alarak kullanması gerekir. Böyle bir karar alınmasında maslahatın olup olmadığını, toplumu ve siyaseti iyi okuyan seçkin bir ilim topluluğuna bırakılması gereklidir. Sadece siyasi menfaatlerini düşünen kişilere bu yetki verilmemelidir. Kanaatimizce şuan belli bir dönemin siyasi konjektürünün neticesinde mahkum olmuş terör suçlularının öncelikle kapsama alınması gerekir. Türkiye’de geçmişte Ergenekon, 28 Şubat ve FETÖ’nün emniyet ve yargı ağının kurbanı olmuş kesimlerin bu kapsam dışında bırakılması hem temel hukuk ilkelerine hem de maslahat ilkesine aykırı olduğu görülmektedir. Bunun için taslağın yasalaşmadan önce bu konunun tekrar gündeme alınması ve ceza adaleti ilkeleri göz önünde bulundurularak tekrar gözden geçirilmesi icap eder.

Kasten öldürme ve özel hayatın gizliliği suçları da kapsam dışına bırakılmıştır. Bu suçların muhatabı devletten ziyade kişilerdir. Her ne kadar yasalarda bu suçların muhatabı kamu olarak kabul edilse de asıl muhatap ve mağdur suçtan etkilenen kişilerdir. Dolayısıyla burada af ve ceza indirimi yetkisinin suçlardan mağdur olmuş kişilerde olması gerekir. Devletin kasten öldürme ve özel hayatın gizliliği suçlarında bu yetkiyi suçların mağduru olan kişilere bırakması daha isabetli olur. Böyle yapmayarak kendini yetkili görmesi ve diğer suçlardan ayrı tutması, suçun failine yapılmış bir haksızlıktır. Böyle bir yetkinin mağdurlara bırakılması her açıdan daha uygundur. Bu düzenleme aynı zamanda eşitlik ilkesine de aykırıdır. Düzenlemeye göre cinsel suçlar kapsamında mahkum olmuş bir hükümlü düzenlemeden faydalanabilirken özel hayatın gizliliği suçundan mahkum olmuş bir hükümlü faydalanamamaktadır. Bu ayrımın eşitlik ilkesine aykırı olduğu bariz olarak ortadır. Zira burada ayrımı haklı kılacak bir durum gözükmemektedir.

2. Belirli bir tarihten önce işlenen suçlar bakımından, terör suçları, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve özel hayatın gizliliğine ilişkin suçlar hariç olmak üzere;

a) Sıfır-altı yaş grubu çocuğu bulunan kadın hükümlüler ile yetmiş yaşını bitirmiş hükümlüler hakkında 105/A maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “iki yıl”lık sürenin, “dört yıl” olarak uygulanması,

b) Maruz kaldıkları ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyen 65 yaşını bitirmiş hükümlülerin koşullu salıverilmeleri için ceza infaz kurumlarında geçirmeleri gereken sürelerin, azami süre sınırına bakılmaksızın 105/A maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilmesi, öngörülmektedir.

Bu düzenleme için de yukarıda verdiğimiz açıklamalar geçerlidir. Düzenlemenin hukuk ilkelerine ve eşitlik ilkesine aykırı olduğu ortadadır. Devletin asıl yetkili olduğu terör suçlularını kapsam dışına bırakması eşitlik ve maslahat ilkesine aykırıdır. Burada 65 yaşını bitirmiş ağır bir hastanın sırf terör suçlusunu olduğu için kapsam dışına bırakılması akıl ve vicdanın kabul edemeyeceği bir durumdur. Aynı zamanda korona sebebiyle kronik hastalığı bulunan kişilere ayırım gözetmeksizin af mekanizmasının işletilmesi gerekir.

Kasten öldürme, özel hayatın gizliliği ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar için de devletin kendini yetkili görmesi, bu suçların asıl mağduru devlet olmadığı için hukuk ilkelerine aykırı olduğu kanaatindeyiz. Zira bu yetkinin suçların mağdurlarına verilmesi gereklidir. Bunlarla birlikte toplumda geniş bir mağdur kitlesini teşkil eden erken evlilerin kapsam dışına bırakılması yine akıl ve vicdanın kabul edemeyeceği bir durumdur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yapılacak yeni infaz düzenlemesi taslağında, suçlunun ıslah edilmesi ve topluma yeniden kazandırılması ilkesinin göz önünde bulundurularak düzenleme yapılması infaz rejimi açısından olumlu bir gelişmedir. Bu kapsamda yapılan hapis cezasına alternatif olan konut cezasının kapsamının genişletilmesi, gece ve hafta sonu hapsinin sınırının genişletilmesi, denetimli serbestlik süre oranının değiştirilmesi, gebe veya yeni doğum yapmış kadının cezasının ertelenmesindeki sınırın arttırılması hükümlü lehine yapılan olumlu düzenlemelerdir.

Örtülü af veya ceza indirimi olarak adlandırabileceğimiz geçici düzenleme ise birçok açıdan temel hukuk ilkelerine aykırıdır. Her kanuna uygun olan hukuka uygun olmayabilir.

Adaletin gerçekleştirilmesi ancak evrensel hukuk ilkelerine uyularak gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda devletin, mağduru kişiler olan suçlarda kendini yetkili görmesi hukuka aykırıdır. Bu yetkinin mağdurlara verilmesi gerekir. Bu doğrultuda devletin kişilere karşı işlenen suçlarda kendini yetkili görerek af veya ceza indiriminde bulunması mağdura, ve yine kişelere karşı işlenen suçlarda kendini yetkili görerek bazı suçları kapsam dışında bırakması faile yönelik bir haksızlık oluşturmaktadır. Aynı doğrultuda devletin kendisini yetkili görmesi ve bu suçlardan bazılarını kapsam dışına bırakması başta eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi hukuk sistemimizin de içinde bulunduğu çıkmaza işaret etmektedir.

Devletin yetkili olduğu ve maslahat ilkesini gözeterek bu yetkisini kullandığı terör suçlarında bu yetkisini kullanmaması veya en azından bu kapsamdaki suçluların kategorize edilerek belli bir dönemin mağduru olmuş kişilere yönelik bir çabanın olmaması hukuka aykırı olduğu gibi, en büyük yargıç olan vicdanları da zedelemektedir. Aynı şekilde erken evlilik mağduru olan ve toplumun temelini oluşturan aile yapısının zedelendiği kişilerin bu kapsamın dışında bırakılması hukuka aykırı olduğu gibi ailelerin mağduriyetini de artırmaktadır.